

INTELEKTUALIRIJAT

Nakon što je Parlament odobrio zakon Gelmini (ime tadašnje talijanskeministarke obrazovanja *prim. prev.*) o Univerzitetima, ova se analiza bavi stanjem i sasjecanjem procesa obrazovanja i znanstvenog istraživanja

Andrea Martocchia

Astrofizičar i znanstveni suradnik Nacionalnog instituta za astrofiziku (INAF), radi kao znanstveno-tehnički savjetnik na tematikama očuvanja prirodne sredine i sigurnosti na radu.

14/1/2011 - *Skraćena verzija ovog eseja je na broju 3/2010 online-časopisa MenodiZero: <http://www.menodizero.eu/>
Prijevod: Jasna Tkalec za *Novi Plamen* (<http://noviplamen.net/>). Originalni tekst na talijanskom:
<http://digilander.libero.it/andreamartocchia/intellettuario.pdf>.*

Izokretanje i potpuno narušavanje sistema obrazovanja i naučnog istraživanja u Italiji postigao je «*topos*» u onom času u kojem je u Senatu izglasana «*reforma Gelmini*» o univerzitetima¹. O neobičnoj važnosti tog časa svjedoče i impresivni razmjeri kao i odlučnost i inicijative izazvanog masovnog pokreta protesta i otpora, koji je u sebi sadržavao i katalizirao mnoge sektore: nisu tu bili samo sveučilišni studenti, već i naučni radnici i istraživači, oni prekarni (s ugovorima na određeno vrijeme *prim. prev.*) s tih istih univerziteta, istraživači iz raznih istraživačkih timova i ustanova, pojedini dijelovi svijeta škola svih usmjerenja i svih stupnjeva, ljudi iz svijeta kulture i iz svijeta teatra, filma i uopće spektakla, predstavnici vrlo raširenih prekarnih zaposlenja kao i mladi nezaposleni i kategorija pod-zaposlenih.

Pokret je po svojoj kompoziciji bio «*živa demonstracija*» da je udarac zadan univerzitetu s tom «*reformom*» samo jedan dio široke strateške transformacije, koju smo na drugom mjestu definirali kao ***generalni napad na znanje***² i koji je ujedno usmjeren na više generacija mladih i (bivših) mladih ljudi, što su putem znanja, zavšavanjem škola i stupnjeva višeg obrazovanja i profesionalnog formiranja, vjerovali da će moći da izgrade budućnost kako sebi tako i društvu u kojem su namjeravali živjeti.

Radi se o «sukobu u kojem nema ničeg ritualnog i ne može ga se potpunije razumjeti, ukoliko se na njega gleda kao na pojedinačne kategorije ili pojedine razine obrazovanja, ve o sukobu koji obuhvaća cijelu «tkaonicu» proizvodnje, reprodukcije i divulgiranja znanstvenih sadržaja – od dječjih vrtića do istraživačkih ustanova, preko Univerziteta i Konzervatorija, Zavoda za zaštitu spomenika kulture, koji se bave materijom nimalo udaljenom od opće kulturne dekadencije,³ što traje već godinama, a čije je neposredno i brutalno ogledalo Tv.»

Strateška priroda sukoba vidi se iz načina s kojim se požurilo s odobravanjem tog ministarskog dekreta, nakon što se na njemu radilo godinama i pošto je on izazvao mnoge otpore – potsjećamo na potpuno analogni dekret, koji je bio prodložen od ministarke Moratti, prije pet godina, ali su ga morali napustiti pred čvrstom opozicijom pokreta, koji se tada nazivao «**Talass**». Ovoga je puta prijedlog zakonskog dekreta stigao gotovo neizmjenjen do konačnog izglasavanja, uprkos protesta i političke krize, namećući jako ubrzan ritam parlamentarnih radova, kako je najavio Benedetto Della Vedova «*bilo je pritisaka, a svi su bili usmjereni u tom poravcu, da se nastavi s ubrzanim guranjem te reforme*», pa je čak i predsjednik Republike Napolitano u tome odigrao svoju ulogu, potpisivanjem njenog teksta na vrat na nos, iako je on sadržavao očite povrede ustavnosti.⁴ Zakonski je dekret trebalo potvrditi pod svaku cijenu prije Božića, kako ne bi bilo više oklijevanja i

¹ Tekst zakona na stranici: <http://www.parlamento.it/service/PDF/PDFServer/BGT/00518474.pdf>.

² Polcaro V.F. Martocchia A.: *Attacco al sapere. Dal neoliberalismo degli anni 70 alla catastrofe Gelmini. I nodi sociali dietro l'attacco sferrato contro la cultura e contro la scienza*, l'Ernesto, br. 1 (januar-februar) 2010 - može se pročitati na mreži: http://digilander.libero.it/andreamartocchia/PolcaroMartocchia_Ernesto1-2010.pdf.

³ Ibidem.

odugovlačenja, jer je tako zahtijevala Confindustria (*Konfederacija talijanskih industrijalaca – prim.prev.*), koja je transverzalna u odnosu na parlamentarne grupacije⁵ – a ove nameću pravce talijanskom društvu.⁶ U tom su smislu neki komentatori (F. Vassallo, A. Burgio) s pravom stigmatizirali zlu namjeru parlamentarne opozicije. Burgio se na primjer zapitao, kakva je to misteriozna «sila» dozvolila ovom prijedlogu zakona «*da stigne do kraja, dok je parlament bio blindiran (zbog demonstracija prim. prev.) kao bunker? Jedini pošten odgovor – bar izbjegnimo dvoliučnost – jest da se radi o reformi, bipartizan (s kojom se slažu obje strane prim.prev.). I koju je sponzorirao i predsjednik Republike. (...) "Reforma" ostvaruje projekt kojeg su velikim dijelom izradili eksperti Demokratske partije (PD - nekadašnji komunisti i drugi i sadašnji socijaldemokrati – prim.prev.). U njoj se s odobravanjem gleda na ulazak privatnika u sistem i na prekarizaciju rada znanstvenih istraživača. Ona jaše na retorici o javnom univerzitetu u službi "intelektualnog napretka masa", kako to pokazuje sjajno formuliranje konkurencije među sveučilištima, kao da su univerziteti isto što i supermarketi ili osiguravajuća društva». Prema istom autoru «snage lijevog centra imaju očitu odgovornost, što nije bilo dovoljno opozicije u proteklim mjesecima kao i zbog izbora, kojeg su učinile već devedesetih godina. Privatizacija univerziteta, zakon o njihovoj autonomiji, koji je preobrazio univerzitete u poduzeća, ideja o Univerzitetkim fondacijama, otvaranje Upravnih odbora sveučilišta poduzećima, ogromna moć rektora, nestajanje posla za istraživače i njihovu djelatnost, sve je to brašno iz vreće partija koje se danas nalaze u PD (Demokratskoj partiji). Nije dovoljno glasati protiv nekog zakona i time poništiti vlastita pogrešna opredjeljenja. Nije dovoljna opstrukcija sutradan, da se neko proglasi imunim za počinjene greške. Na žalost ne nalazi se samo potpis desnice u dnu ove sramotne stranice.»⁷ I zaista «nadahnjivačka načela, koja u osnovi reforme Gelmini /su/ ona ista načela, koja dijeli i Demokratska partija.»⁸*

Isto tako prepustimo vremenu na koje naiđu brbljarije o nasilju na ulicama koje se dogodilo u kontekstu manifestacija. Ako je točno da legitiman pokret o kojem je prije bilo govora izražava legitiman očaj, s druge strane navala na sanduke i kante za smeće i paljenje kamioneta GdF- (*Guardie di Finanza*) daje sliku koja navodi na krivi put – štaviše zatamnjuje uzroke protesta i udaljava od analitičkog shvaćanja procesa koji su u toku⁹.

UNIVERZITET IZMEĐU BARONA I GAZDA

Ukoliko bi trebala biti već sada kristalno jasna *strateška* važnost donesenog dekreta o univerzitetima, možda još nije jednako jasna koja ga filozofija nadahnjuje. «*Korisno je očistiti polje*

⁴ Citat. Azzariti, Granata i Della Vedova u: <http://www.andu-universita.it/2010/11/05/dcl-mortale/> i Azzariti, Burgio, Lucarelli i Matropaolo u *Manifesto* od 5/1/2010: <http://www.stampa.cnr.it/RassegnaStampa/11-01/110105/W18O9.tif> .

⁵ Ukoliko bismo još tačnije htjeli pokazati «mozak» te operacije treba upraviti pogled na transverzalni *lobby* TreLLL i na njegove članove: <http://www.treille.org/> .

⁶ Poravnavanje i olakšavanje parlamentarnog puta omogućili su poznati privatni interesi. «*Zašto zastupnica Polidori mijenja tako iznenadno mišljenje? Zašto ona izdaje Finija, čije je parlamentarne struje baš ona bila jedna od najstrastvenijih pobornica, stvaranjem «Futuro e libertà» («Budućnost i sloboda», prim.prev.)? Jer je zastupnica o kojoj je riječ rođakinja nacionalnog predsjednika CEPU, privatnog univerziteta on-line, kojem je Berlusconi obećao 36 miliona Eura državne pomoći. I baš je Finijev pristalica Luca Barbareschi (poznati glumac, prim.prev.) denunciirao tu činjenicu i ispričao je štampi». Polidori jevoj su pristaše Berlusconi zaprijetile, izričito joj rekavši, ako se ne odrekne svog stava oko Finija, da će njena poduzeća i poduzeća njene porodice prestati sa radom» (F. Giannini na Ernesto Online od 22/12/2010 - u svađi oko univerziteta, kako smo argumentirali u Polcaro i Martocchia, citat i kako ćemo dalje pokazati).*

⁷ Burgio A., u *Liberazione* od 24/12/2010 - citat: <http://www.andu-universita.it/2010/11/05/dcl-mortale/> .

⁸ Ceruti M. (redovni profesor i senator PD) u L'Unità, od 23 jula 2010.

⁹ Ili ih možda upravo omogućuje: «Glavni razlog zbog kojeg se smjesta MORA u svakom slučaju odobriti ova protureforma naivno je objasnio sam predsjednik Komisije, PREDSDJEDNIK objašnjava da treba na vrijeme odobriti ovu uredbu iz razloga javnog mira i reda» (iz stenografskog izvještaja u dvorani Senata 14/12/2010: <http://www.andu-universita.it/2010/11/05/dcl-mortale>). Bolje od brbljarija objašnjavajuće su bile riječi pokojnog Cossige, koje su isuviše brzo zaboravljene (<http://www.lernesto.it/index.aspx?m=77&f=2&IDArticolo=17576>). O provokacijama na ulicama vidjeti Polcaro i Martocchia, cit.

od mogućeg nesporazuma: stvarni cilj reforme nije uvesti kriterije vrednovanja koji nagrađuju zasluženi trud, već izvršiti depotenciranje sistema i kriterija vrednovanja javnog obrazovanja, čina kojem nema ničeg sličnog u nedavnoj historiji naše zemlje».¹⁰

Jedan od aspekata tog depotenciranja, oduzimanja moći, jest odlučno masovno prebacivanje sredstava sa javnih na privatne¹¹ univerzitete, i s tim u vezi i u tom kontekstu, zapostavljanje društvene i demokratske uloge univerziteta. Ako na primjer zakon «Gelmini» postavlja funkciju znanstvenog istraživanja u takav položaj da radna mjesta istraživača mogu biti ukinuta na državnim sveučilištima i tako konkurira (rezovima ministra ekonomije Tremontija) da se isprazni znanstveni personal sa državnih univerziteta, drugačije od onih «**10 privatnih univerziteta**, koji također primaju novce iz javnih fondova (100 milijona Eura 2007 prema svega 220 milijona Eura namijenjenih državnim univerzitetima), te **mogu nastaviti zapošljavati mlade istraživače (...)** Tako se promovira povratak na elitne univerzite i primjenjuje kvalitativna i klasna diferencijacija fakultetskih dvorana, koje se prodaju u tržišnom natjecanju, a ovo je na taj način potpuno mercificirano i komercijalizirano, sa neizbježnom popratnom činjenicom gubitka pravnih vrijednosti postignutih diploma i obrazovnih naslova, a konačni je cilj te činjenice razbijanje mehanizama nacionalnih radnih ugovora.»¹² I doista da se i formalno u Italiji razori sistem javnog obrazovanja nedostaje još jedan odlučan korak: onaj aboliranja legalne vrijednosti studijem postignutog fakultetskog naslova; ali vrlo smo blizu i ove sramote, kako se to može zaključiti po zboru propagandista, koji je već odavno započeo s pjevanjem te pjesme¹³. Po našem mišljenju «*ukinuti legalnu vrijednost obrazovnog naslova znači još više ozakoniti totalnu arbitrarnost poslodavca (pa i javnog) u selekciji vlastite radne snage, prema kojem ni zasluga postignuta dobijanjem legalne potvrde o diplomi ne bi više imala neku presudnu vrijednost kod te selekcije, koja će se vršiti na bazi privatnih interesa i po ideološkim kriterijima*».¹⁴

U suštini, reforme univerziteta, koje su se nizale u posljednjih dvadeset godina govore nam o dugoj i teškoj *fazi tranzicije*. Tranzicije čega i u što? Ustvari prisustvujemo nadovezivanju dva oblika univerziteta, kao prisustvo pri predaji štafete. Od modela koji je proizišao pravo iz Srednjeg vijeka i još je uvijek *feudalan* - akademija organizirana u *škole*, predstavljena svaka od svojeg *barona* sa vlastitim vazalima, vazalima vazala i njihovim pod-vazalčićima – krenulo se ka *kapitalističkom* univerzitetu, kojim upravljaju merkantilni zahtjevi poduzeća i koja je sklona da vrši svoj izbor po platežnom cenzusu. Ali ta dva modela, onaj arhaičan i feudalni s jedne strane, i ovaj liberistički i merkantilni s druge strane – nisu neophodno u kontradikciji, baš obrnuto. Oba modela su *isključujuća* i konfiguriraju kao *elite*. Kao što i baron, koji u svojoj vrloj verziji može biti učena osoba i prvak u svim znanjima svoga područja – jer on se u prvom se redu mora brinuti za reprodukciju paradigme svoje škole mišljenja, tako i novi tehokrat ili agent Confindustrije (Konfederacije industrijalaca *prim. prev.*) mora upućivati transmisiju znanja prema ekonomskim i društvenim interesima kakvi odgovaraju korporacijama, jer su s njima «lančano povezani», oštro obuzdavajući eventualne pravce istraživanja, koji se ne bi podudarali s tim ciljevima.

Sa uvođenjem Agencije za vrednovanje (ANVUR, otrovnog ploda prethodne uprave s Mussijem na čelu) i Upravnim Odborima (Consigli d'aministrazione - CdA) – za koje reforma zahtijeva da budu otvoreni prema vanjskim subjektima, kao što su poduzetnici i da im bude data apsolutna vlast – dva spomenuta interesa (onaj **barona** i onaj **gazda**) ustvari se podudaraju i tako se pojačava podjela-lotizacija (politička, ekonomska, akademsko-feudalna) pojedinih fakulteta. To je pravi smisao tako

¹⁰ G. Forges Davanzati, *L'Università e il mito meritocratico*, 22/12/2010.

¹¹ U prošlosti je senator PDS-DS Franco De Benedetti – brat mnogo poznatijeg Carla (industrijalca koji se oko vlasništva Mondadorija sudi s Berlusconiem *prim. prev.*) - na javnoj konferenciji eksplicitno zahtijevao opću privatizaciju svih univerziteta: <http://www.youtube.com/watch?v=y71qM-AjtQU>.

¹² Ascoli D., *Iza zakona Gelmini: Univerzitet i privatizacije*, oktobar 2010: <http://www.andu-universita.it/blog/wpcontent/uploads/2010/10/contestoGelmini.doc>.

¹³ Vidjeti članak u *Messagero* od 19 jula 2010.

¹⁴ Polcaro i Martocchia, cit.

zvanog «vrednovanja». Carlo Galli, (koji nije čak ni protivan «reformi Gelmini» niti ANVUR-u) ludcidno je predvidio ¹⁵ «gotovo neizbježnu tendenciju tog tipa revizora da promoviraju na izvjesne pravce mišljenja i istraživanja – a to znači sigurno na one najautoritativnije i najkonsolidiranije (mainsream) – i da obeshrabruju istraživanja u drugom pravcu. I eto kako se baš unutar nauke javlja mogućnost cenzure, ili u najmanju ruku omogućuju se pritisci i orijentacije, koje djeluju tako, da istraživanje i znanjebudu izloženi, u najmanju ruku, neposrednoj volji moći i vlasti, koja na kraju krajeva potiče od njih samih. Moglo bi se ustvrditi, da su te uslovnosti postojale i prije no što se govorilo o vrednovanju i to je istina. Ali vrednovanje će te težnje učiniti ogromnim i natjerat će naučne radnike da čak isuviše toga objavljuju i da nastoje da pišu u uglednim časopisima i u onima, koji imaju veliku raširenost, a sve to po cijenu žrtvovanja doista originalnih ideja. (...) /Vrednovanje/ može dovesti do kapilarne kontrole znanstvenih istraživanja, koja će određivati njihov stil i njihove ciljeve u suglasju sa zahtjevima društvene i političke moći».¹⁶ Na polju «humanističkih nauka» (prije svega **Historije i Suvremen historije**) efekti takvog mehanizma bit će porazni, u kontekstu u kojem su već dan danas interpretacije udaljene od onih mainstraema na sve načine ušutkivane i istraživanja o neugodnim tematikama ne dobijaju sredstva.

KLASNI NAPAD

Bypas koji pravi sadašnji model je tranzicija iz feudalnog srednjeg vijeka na liberistički kapitalizam preskakanjem demokratskog i masovnog univerziteta, koji se ipak, uprkos svemu, nastojao afirmirati – iako uz ozbiljna ograničenja i proturječnosti, koje nitko ne negira – u republikanskoj Italiji, naročito zahvaljujući promjenama nastalim u šezdesetim i sedamdesetim godina.¹⁷

O zalasku tog modela govori se detaljno «**Univerzitet bez šminke. Pokret na valu između Marxa, Tonija Negrija i profesora Perottija**» od Raula Mordentija.¹⁸ Mordenti pokazuje jako točno socijalne čvorove ove transformacije (involucije) talijanskog univerziteta.

Klasnu prirodu «reforme Gelmini» vrlo je korektno analizirao i Gennaro Carotenuto:

«*Reforma Gelmini predstavlja rušenje glavne nosive grede – arhitrava - demokratičnosti našeg društva, kojeg je predstavljao masovni Univerzitet kao put za društveni uspon, što je isprva bio zatvoren za većinu, a zatim, od šezdesetih godina nadalje, postao otvoren za sve (...) Najviše će ovom reformom biti pogođeni studenti «inducirano nezasluzni», zbog svog materijalnog stanja i socijalnog porijekla, koji se svakog dana pitaju ima li smisla nastaviti studirati s obzirom na žrtve, koje se od njih zahtijevaju.*

Još će se više produžiti prekarnost na Univerzitetima, koju je htjela Gelmini,¹⁹ a tu se radi o klasnom pristupu, kojim je natopljen univerziteti život na svim razinama i čije je mehanizme moguće shvatiti jedino iznutra. Skandali se ne događaju na sto metara u ravnini nekog konkursa, koji je

¹⁵ U *Repubblica* od 5 augusta 2010.

¹⁶ Sve se to već dogodilo u Engleskoj «Sve je češći slučaj da britanski akademski radnici modificiraju vlastite projekte istraživanja kao i vlastite publikacije imajući u vidu datume određene od Research Assesment-a od kojeg zavise javna sredstva. Tako čineći oni se pokoravaju pritiscima maneagmenta univerziteta koji su –budući da moraju polagati račune – zainteresirani za rezultate u kratkom vremenskom periodu i obeshrabruju one istraživačke projekte u kojima istraživanja moraju trajati više godina.» M. Ricciardi u *Il Riformista* od 5/1/ 2010.

¹⁷ Između ostalog «studentski pokret iz 1968-1969 nametnuo je liberalizaciju pristupa na Univerzitet, podmlađivanje nastavničkog kadra na školama i na univerzitetima»(Polcaro i Martocchia, cit.)

¹⁸ Izdanja Punto Rosso, 2010: http://puntorosso.it/puntorosso-libro_mordenti.html . «Cilj, vrlo ambiciozan ove knjige jest da doprinese analizi klasne strukture Univerziteta. Pod "klasnom strukturom" mislim na postojeći odnos, uvijek dinamičan i težak za individualiziranje, koji postoji između objektivnih crta - i da se tako izrazim "tehničkih" - raznih figura prisutnih u proizvodnom procesu obrazovanja te njihovih subjektivnih to jest "političkih" značajki, drugim riječima njihovog konfliktnog potencijala». Naslov se ruga R. Perottiju «Univerzitet kako bi izgledo ljepše», Einaudi, 2008.

¹⁹ Čini nam se da ta tendencija prevlada naspram suprotne ideje o »sve većem broju mladih, koji nastavlja studije i upisuje se na Univerzitet /zbog/ sve naglašenije nezaposlenosti omladine, koja na taj način pokušava izbjeći i umaći nekom podrđenom i prekarnom poslu, zahvaljujući višem stupnju obrazovanja» (Bevilacqua P., "Studenti i Kapital", u *Il manifesto*, 18/12/2010).

višeili manje namješten. Oni se događaju **u dugoj maratonskoj²⁰ trci** u kojoj sposobni i zaslužni, iako se nalaze na čelu trke, bivaju prisiljeni da je napuste, **jer im ne dodaju vodu na onim mjestima, gdje bi trebalo, prije no što stignu do cilja utrke, koji je svakim danom sve udaljeniji.** (...) Godine 2020 kad će reforma Gelmini funkcionirati punim ritmom blokiranje **turn-over-a** onemogućit će nadomještanje kadrova, koji su ušli u struku i dobili stalno radno mjesto u prvim godinama osamdesetih prošlog vijeka, jer će tada javni univerzitet imati nastavnika samo za 5-600.000 studenata, sa naizbježnim izbacivanjem sa studija dvije trećine današnjih studenata. (...) Zemlje kao što je Indija, koje su u stanju da do fakultetske diplome dovede 700.000 inženjera godišnje, znaju da se iz velikih brojeva može obrati vrhnje onih najizvrsnijih. Italija (i neki dijelovi Evrope) izabrali su suprotan put, potičući na smanjenje brojeva ljudskog materijala, koji se stalno brojčano sužava i koji se mora polklapati sa tradicionalnim elitama.»

No kakv može biti ekonomski interes da se tako brutalno obori opća razina obrazovanja i profesionalnog formiranja? Čini nam se da je G. Forges Davanzati dobro shvatio taj zamršeni čvor: «Duže od jedne decenije djeluje značajan proces naglašavanja **over-education-a**, odnosno "viška obrazovanja" u odnosu na potražnju kvalificirane radne snage, koju bi mogla da zaposle postojeća poduzeća. Poslije stjecanja diplome rade se neadekvatni poslovi u odnosu na stečeno znanje i, naročito s Juga zemlje, odlazi se u emigraciju. Višak kvalificirane radne snage ovisi u suštini od niske razine sklonosti za inovacije od strane talijanskih poduzeća, a to se u prvom redu mora pripisati malim dimenzijama tih poduzeća – i nezanemarljivoj činjenici – da **samo 14 % naših poduzetnika posjeduje fakultetsku diplomu.**²¹ Jasno je, da u zemlji u kojoj nema inovacija – osim u rijetkim izuzecima – financiranje znanstvenog istraživanja znači samo visoku cijenu koštanja, koju naša poduzeća ne mogu podnijeti te iz inostranstva uvoze visoku kvalificiranu radnu snagu. Zato je to dobar razlog, na frontu Confindustrije (Konfederacija industrijalaca, prim.prev) da podrže i pospješe politiku rezova obrazovanja, nastavljajući s takvim načinom kompeticije, koji se zasniva na stalnom snižavanju cijena (na prvom mjestu, naravno, nadnica radnika).»²²

Brojevi koje daje Forges Davanzati poriču onu predrasudu, koja je toliko ukorijenjena u našim glavama, ali **više nije aktualna, po kojoj je stupanj obrazovanja znak pripadnosti privilegiranoj društvenoj klasi. To nije tako već prilično dugo vremena.** Sad se priznaje i u onim kontekstima, koji daju sadržaj javnom mnjenju²³ da u društvu u kojem živimo kultura nije upravno proporcionalna bogatstvu, već upravo suprotno. Obično ko je bogatiji i moćniji ujedno je i manje kultiviran odnosno obrazovan. Ta činjenica predstavlja izvanrednu novost u društvenoj evoluciji «naprednog» kapitalizma. I doista, do nedavno se smatralo s jedne strane, da je kultura nezamjenjiv znak društvenog blagostanja (jer je studirao samo «onaj ko je to mogao») i s druge strane, da steći što je moguće veće obrazovanje predstavlja glavni put društvene emancipacije i postizanja blagostanja. Nasuprot tome danas «*obeshrabreni diplomac*» ulazi u veliki parter radnika, koji su nedovoljno plaćeni i smatra da su za njegov loš status krivi stariji radnici, jer su ovi daleko više zaštićeni. Ništa nije novo u toj priči: segmentiranje radne snage je od suštinske važnosti za kapitalističku proizvodnju, kao što je **divide et impera** bilo od suštinske važnosti za Rimski imperij.»²⁴

²⁰ Carotenuto G.: *La Riforma Gelmini e la fine della Storia dell'Università di massa*, 23 decembra 2010 - <http://www.gennarocarotenuto.it/14725-la-riforma-gelmini-e-la-fine-dellrsquouniversitagrave-di-massa/> .

²¹ O tome autor citira zadnji popis AlmaLaurea (<http://www.almaLaurea.it/universita/occupazione/occupazione08/premessa2.shtml>).

²² Forges Davanzati 2010, cit.

²³ Cit. diskusije A. Cazzulla u *Viva Italia!* (Mondadori 2010).

²⁴ G. Forges Davanzati, *L'università che piace a Confindustria* (8/1/2009: <http://www.economiaepolitica.it/index.php/universita-e-ricerca/luniversita-che-piace-a-confindustria/>).

TALIJANSKE SPECIFIČNOSTI...

Feudalni model univerziteta zacijelo je ukorijenjen u talijanskoj kulturnoj historiji do te mjere, mislimo – da će nadživjeti i ovu tranziciju, koja je u toku – jer, kako smo pokazali, ona nije uopće s njim u opreci. Uprkos toga registrirana je «medijska delegitimizacija javnog univerzitetskog sistema, koji je postavljen na dvostrukoj retorici profesora "barona" i "neradnika"»²⁵ a ta se operacija odvija sasvim javno, pred očima svih, ali ona neće pogoditi ni na kakav način tradicionalni univerzitetski svijet «novi normativni propisi – koji daju profesorima /prvog reda/ veliku moć odlučivanja o **governance** pojedinih fakulteta i na novačenje kadrova – čine talijanske univezitate još više hijerarhiziranim i, stoga, još pojačavaju feud "barona"»²⁶. Time akademski svijet plaća na neki način svoju unutarnju svadljivost, koja je također izraz feudalne zaostalosti, koju čine grupe i grupice, bratovštine i ljubomore, lokalna pripadnost – u suštini: **onaj individualizam i ono pomankanje interesa za kolektiv, koji je oduvjek karakterizirao, kao i oportunistički profil intelektualca u našim krajevima.**

U «bratoubilačkoj» rasparčanosti, koja vlada univerzitetima²⁷ (i na mjestima kulturne proizvodnje/reprodukcije i/ili reprodukcije znanja i znanosti) općenito jako je laka igra suprotstaviti dobijena prava s pravima, koja se tek moraju srteći, ili, tome suprotno, učiniti da se naškodi i jednima i drugima. I uistinu, jedini istinski kolektivni interes u toj situaciji bilo bi proširenje **apsolutne** baze prava.

Na primjer u onome što se odnosi na novačenje mladih sila i na njihovo napredovanje u karijeri, zašto ne dozvoliti da mogu postojati zajedno **različiti** modaliteti toga puta? Gdje stoji da se paralelno s konkursima za ispite ne mogu odvijati i konkursi za fakultetske naslove, ili čak uzimanja u na rad «na poziv» u slučaju kad zatrebaju vrlo specifične kompetencije?²⁸

Zašto bismo morali negativno ocijeniti te konkurse rezervirane za one, koji godinama vlastitim radom svaki dan pokazuju, kako posjeduju iskustvo koje se traži na polju njihovog naučnog istraživanja? Da li bodovanje treba da bude izvršeno samo na osnovu broja publikacija, a ne na osnovu broja utrošenih godina, kao i na osnovu obavljanih poslova i funkcija te posla koji se svakodnevno obavlja u nastavi na fakultetu?²⁹ Negirati više mogućih pristupnih puteva prema **stabilnom** zaposlenju u znanstvenom i istraživačkom radu po našem mišljenju je nonsens.³⁰ Problem je tome što su mjesta za koja se raspisuju konkursi **apsolutno** nedovoljna, da bi primili masu

²⁵ G. Forges Davanzati 2010, cit.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Povod «reformne» koja se upravo odvija, nerijetko se čuju uzvici tipa «**neka pogine Samson sa svim Filistejcima**» od strane nastavnog osoblja i mladih istraživača svih redova i u svim vrstama radnog odnosa. Retorika meritokracije, koja je jednako endemska u akademskim sredinama, ovdje se lomi kao talosi o stijene: kakva je izvrsnost uopće moguća, ako je oko nje pustinja? O kakvoj konkurenciji govorimo, ako se konkurenti nalaze u takvom položaju, da se uopće ne mogu natjecati?

²⁸ Razina specijalizacije i parcijalizacija znanja dostigla je toliki stepen da je često i unutar iste discipline jako teško uspoređivati naučne radove o različitim argumentima. Na primjer na konkursu za astronome kako dati komparativnu ocjenu nekom elaboratu iz opservativne kozmologije ili nekom trećem, koji se bavi **astroparticellama**, a što se sve ubraja u sličnu tematiku? Isto se može kazati za dva historičara, pošto se obojica bave suvremenom historijom, ali koji se bave sasvim različitim tematikama. S druge strane, ako konkurenti mnogo godina rada s uspjehom na polju kojim se bave, zašto ih se mora podvrgavati ispitu i to od strane nekog, koji se bavi nečim sasvim drugim? Jasno je da je jedini mogući ispitivač specijalist iz istog specifičnog područja - tojest, što je tipčno, **veliki meštar**.

²⁹ Na jednom blogu čitamo da "*se dogodilo na jednom konkursu za znanstvenog istraživača - novaka pobijedio neko ko je prevalio pedesetu (!) zbog nekoliko kilograma već zastarjelih znanstvenih publikacija, dok su na taj način bila blokirana dva mlada i sjajna istraživača.*" Ako se s jedne strane s pravom čudimo što je neko ko je prevalio pedesetu pobijedio na konkursu za znanstvenog istraživača –novaka, za tu paradoksalnu činjenicu ne treba okrivljivati direktno zainteresiranog, uzevši u obzir da je taj difamantni sistem, u koji se ovaj nesretnik našao zapleten i uloži čepa, na snazi već četvrt vijeka; isto tako taj «pobjednik» upće nije odgovoran što su dva sjajna mladića izbačena (i to zauvijek, prema «Gelmini» propisu!) iz sistema. Pitanje se postavlja: zašto se ta epizoda mora čitati «kao uzajamno izbacivanje» među konkurentima i/ili njihovim mentorima, a ne kao posljedica nepravednog **davljenja za gušu** mehanizmom postavljanja «čepa», koji vrijedi na konkursima za postizanje univezitetskog naslova?

subjekata adekvatno obrazovanih, koji dugi niz godina čekaju na smještaj i na priznanje za njihov rad. Po našem mišljenju, umjesto dovijanja oko nemogućih «pravednih» mehanizama selekcije **na kraju** formativnog procesa, trebalo bi **na početku** porazmisliti o pristupu različitim branšama znanja, bolje upućivati mlade i usmjeravati ih na one studije, koji im daju neku **šansu** za uklapanje u društvo.

Rječica u zakonu o vrednovanju prikriva istu zamku, u slici koja je napravljena da *izuzima* (prema tome znači i da kažnjava), a nikako da *proširuje* ili da nagrađuje istinsko zalaganje i pravu istraživačku i radnu strast. «**Reganosvsko-tatcherovska paradigma «izgladnjivanja životinje» dominira strategijama upravljanja univerzitetima i predstavlja polaznu točku, koja negativno uslovljava bilo koje vrednovanje zaslužnosti pojedinih istraživača, uklapajući ih u jednu jedinu funkcionalnu dimenziju, čak izvan samog stvarnog značaja u svakom pojedinom zainteresiranom sektoru, (governance, organizacija univerzitetskih struktura, novačenje mladih, pravo na studiranje...).** Redimenzioniranje sistema doista se ne opravdava samo zahtjevom uštede javnih sredstava, već se izvrsno sljubljuje s temeljnom filozofijom koja želi nagrađivati pretpostavljenu izvrsnost malobrojnih fakulteta, bilo privatnih ili privatiziranih, kao da je moguće izvaditi iz njih njihovu jezgru i to postavljanjem istih tih akademskih ustanova u privilegirani položaj u odnosu na sistem, koji se, njima nasuprot, prosuđuje kao neproduktivan i neefikasan. No ono što svjedoči o kvaliteti sistema obrazovanja/istraživanja/razvoja jedne zemlje nije postojanje malobrojnih izvrsnih akademskih ustanova, već prije svega prosječna sposobnost obrazovnog sistema da bude kompetitivan među visoko razvijenim zemljama.»³¹

Naglasci kojiput podrugljivi, a kojiput kiseli koji se osjećaju u razgovoru tih... feudalnih velmoža u odnosu na ove probleme govore o njihovoj slaboj svijesti o vlastitoj društvenoj ulozi. U nekim su slučajevima ti akcenti izraz elitističke koncepcije u odnosu na znanje, koja nažalost još uvijek prevladava: to je isključujuća koncepcija, kao da su oni jedini u nj inicirani, dakle izravno *antidemokratska*, u svakom slučaju usko *akademska* – čak i u slučajevima u kojima «profesor» javno ... *propovijeda ideje arči-ljevice*.

Zaostalost talijanskog društva, danas više nego ikad zaglibljenog u vlastite lokalizme, u svoje mafije i svoje masonerije, odražava se u kulturi tog društva i u njegovim *baronatima*, koje su ključ za sve naše kulturne provincijalizme.

U feudalnoj strukturi talijanskog univerziteta prepoznajemo njegov *najnationalniji* karakter, dok u nadolazećem modelu privatiziranog univerziteta naziremo nadolazak težnje ka *internacionalnom i globalnom*. Ove značajke ne pripadaju samo univerzitetima, već i istraživačkim centrima i mjestima proizvodnje i reprodukcije kulture općenito uzevši.

Knjiga Francesca Sylosa Labini-ja i Stefana Zapperi «**Znanstveni istraživači ne rastu na drveću**»³² analizira ograničenja tipično talijanskog sistema, pogrdno ga nazivajući **gerontokracijom**. «*Stanje na univerzitetima već je rodilo posebni literarni žanr, sa knjigama koje denunciraju dugačku seriju kriminalnih slučajeva, sa podvalama na konkursima, nepotizmom i korupcijom. (...) Vidjeli smo da i najsajjniji među našim nastavnim osobljem, kada postanu članovi komisije nekog konkursa, neizbježno favoriziraju «svojeg» kandidata to jest svojeg učenika. (...) Ipak, uspješan je onaj učenik*

³⁰ Budući da ne mislimo (i to ćemo pokazati i kasnije) da se svijet temelji na procedurama, na načinu novačenja i upravljanju njime, nećemo se ovdje šire baviti operativnim prijedlozima koji se odnose na istraživačke ustanove ili na univerzitet. Ograničit ćemo se da primjetimo da postoji prijedlog «*Za demokratski univerzitet*» ANDU-a (<http://www.andu-universita.it/2010/01/30/per-una-universita/>) i da on može biti baza za rekonstrukciju, u demokratskom smislu, naših fakulteta.

³¹ F. Di Orio (Rektor Univerziteta u Aquili), *Come ridimensionare la rilevanza del sistema pubblico dell'istruzione e della ricerca /Kako redimenzionirati značaj javnog obrazovnog sistema kao i znanstvenih istraživanja/*, (decembar 2010): <http://www.andu-universita.it/blog/wp-content/uploads/2010/12/Sulla-riforma-dellUniversita.doc>.

³² Izd. Laterza, 2010: <http://ricercatorialberi.blogspot.com/>.

koji brzo postaje nezavisan i koji drugdje osniva vlastitu školu mišljenja. «**Žalostan je onaj učenik, koji ne prevaziđe vlastitog učitelja**», pisao je Leonardo Da Vinci. U Italiji se podižu međutim učenici, češće još daleko više osrednji od vlastitih učitelja, i takvi se uzgajaju u vlastitom dvorištu. Tako se stvaraju dinastije profesora unutar istog odjela, s rezultatom da nastaju klonovi onih prijašnjih, pa njihova druga i treća generacija...»³³ Ako se tim temeljnim porocima doda *turn over* kao i niz drugih zakonskih propisa, ovima sličnih, donesenih u zadnje vrijeme, marginalizacija i isključenje mlade generacije s Univerziteta i iz Znanstvenog istraživanja u Italiji proističe kao njihova prirodna posljedica toga.

Iako se Sylos Labini i Zapperi proklamiraju protivnicima privatizacije kako Univerziteta tako i Znanstvenog istraživanja, oni se najviše bave preispitivanjem bezbrojnih *tehničko-proceduralnih* problema u odnosu na vrednovanje, u cilju da dođu do *formalnih* rješenja, koja bi omogućila prekid feudalnog i gerontokratskog sistema o kojem je prije bilo govora. Ustvari naša nacionalna debata o Univerzitetu i Znanstvenim istraživanjima izgleda da pati od iste kratkovidnosti koje imaju ribe u akvariju: kao i ta ribica talijanski posmatrač vjeruje, da je akvarij cijeli svijet i opire se i kida, ali ne može nadići klaustrofobnu uskoću vlastite sredine; tako isto diskusije isključivo tehničke prirode Sylos Labinija i Zapperija, kako su ih oni postavili u odnosu na vrednovanje naučnog rada (*impact factor, faktor Hirsch, itd.*), ne dozvoljava im da se oslobode luđačke košulje, koja je danas navučena radnicima zaposlenim na polju sticanja i produblivanja znanja.

Na u izvjesnom smislu analogan način Margherita Hack – u knjizi «**Slobodna znanost u slobodnoj državi**»³⁴ - prepoznaje i žestoko kritizira specifično *nacionalne* aspekte krize znanstvenog istraživanja. U njenom slučaju talijanska kulturna zaostalost tumači se kao posljedica «*unutarnje*» historijske dinamike, tačnije opterećenjem koje je predstavljala Katolička crkva i njenom averzijom prema znanstvenom napretku: «*za kroničnu koliko i neobjašnjivu bojazan i strahovanje od nauke i od njenih mogućnosti, od slučaja s Galilejem do borbe protiv analize pretpresađivanja embriona veliku odgovornost snosi Crkva i njezina mana da diktira zakone u zemlji, koja se proklamira laičkom.*»³⁵ Radi se o važnim pitanjima i o komplementarnim temama onim, koje su već postavili drugi autori; ipak na taj način kritika Margherite Hack ostaje na jednom nad-strukturalnom planu. Hiljadu problema znanstvenog istraživanja – «*država koja i nadesno i nalijevo reže sredstva univerzitetima, a uludo troši ionako oskudna davanja, zamršuje uvjete akademske karijere, a da pri tom ne uspijeva da je izbavi utjacaju «barona» (...) s vrlo kompliciranim konkursima, doživotnim prekarnim radnicima, plaćama koje su apsolutno nedovoljne za pristojan život, i, zašto ne, još dozvoljava i prigovorom savjesti*»³⁶ - Hacova predstavlja kao jaku tuču s gradom krupnih slučajnih grešaka, koju treba pripisati u prvom redu neobaviještenosti političara.

...I MEĐUNARODNA KRIZA

U stvari istraživanje problematike univerziteta i istraživačkog rada neće nikuda dovesti, ako se ne prijeđe ne nad-strukturu razinu i ako se pogled ne proširi dalje od talijanke perspektive i ne podigne na međunarodnu perspektivu. Produiblivanje diskusiju u tom smislu dozvoljava nadilaženje jedino i isključivo *moralističkog* diskursa kritike «*neobaviještenosti*» i «*neznanja*» naših³⁷ političara te «*arogancije*» i «*korumpiranosti*» univerzitetskih barona.

³³ Ibidem.str. IX. Pojava «nepotizma» u najužem smislu (to jest davanje prednosti rođacima i ljubavnicama) je možda još najmanje zabrinjavajuća, zbog raširenosti, drugih pjava, ovdje stigmatiziranih, ali čak se i o toj pojavi govorilo demagoški od strane mas medija u onom času kad je trebalo odobriti «zakon Gelmini». S tim u vezi treba pogledati vrlo bistru analizu G. Forges Davanzatij iz 2009, cit.

³⁴ Iz. Rizzoli 2010: http://rizzoli.rcslibri.corriere.it/libro/3836_libera_scienza_in_libero_stato_hack.html .

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ne znači da se ovdje radi o beznačajnoj kritici: quiz koji je postavljen članovima Parlamenta pokazao je da samo manji broj njih zna datim Francuske revolucije. A svi oni ili gotovo svi imaju humanističku naobrazbu: štaviše, u

Činjenica je da je kriza sistemska i globalna, a ne samo slučajna i prirodno vezana za *talijanski* razvoj! U knjizi Sylos-a Labinija i Zapperija oni u prolazu izlažu elemente krize, koji postoje i u «zemljama naprednog kapitalizma». Poznato je da je Francuska u fibrilaciji zbog napada sa svih strana na područje znanosti, i da se bune ne samo studenti³⁸ već i istraživači, da su se pobunili ne samo univerziteti nego i istraživački zavodi, kulturni instituti i umjetničke akademije i škole. U francuskom CNRS (*Centre national de la recherche scientifique* – nacionalni centar za studije i istraživanja *prim prev.*) godine 2009 za jednu trećinu opao je broj raspisanih konkursa³⁹ za mjesta znanstvenih istraživača, a to jasno ukazuje na nešto.

Kako bi se slikovito predočilo negodovanje engleskih⁴⁰ univerzitetskih studenata treba se sjetiti izbezumljenih izraza lica Karla i Camille, kad su studenti napali njihov službeni automobil, dok su bjesnile masovne vrlo žestoke manifestacije. *«Ono što se dogodilo na engleskim univerzama osvjetljava stvari. Povećanje upisnina na čak 9.000 sterlinga godišnje, koje će država anticipirati u obliku kredita (prema modelu u Sjedinjenim Državama) odredit će dramatičnu promjenu položaja velikog broja mladih. Oni su prisiljeni da se vrlo ozbiljno zaduže sve dok ne dođu do diplome, a da nisu uopće sigurni da će na kraju u tome uspjeti. Osim dužničke hipoteke, koja će im opterećivati leđa godinama, ne može se nikako izbjeći epohalnoj novini: studenti moraju u najranijoj dobi da na sebe preuzmu one iste rizike koje snose poduzeća. Mladi, koji su tek u procesu obrazovnog formiranja na taj se način pretvaraju u poduzetnike, koji investiraju u vlastiti curriculum, stavljajući pod hipoteku vlastitu neposrednu budućnost. Neoliberalizam pokazuje tako posljenje skokove svog ekomicističkog delirijuma, šireći time što može više društvene prostore zaduženja. A na tom putu zaokrenuo je za ugao masovne nejednakosti mladih i upravo zaokružuje taj proces, koji je evidentan u posljednjim godinama: sve veće zahtjevanje marginalizacije srednjih staleža. To je paradoksalno inverzan fenomen historiji suvremenog kapitalizma»⁴¹.*

Ali ono što je najznačajnije, ono što zaista «demontira» filoinozemne predrasude ovdje dominante i naročito tendenciju da se vidi u anglosaksonskom modelu (hiperliberističkom i meritokratskom - koji nagrađuje zasluge - *prim. prev.*, kako se tvrdi) najbolji od svih mogućih modela, i to naročito u onom, koji vrijedi u SAD, također je podvrgnuto analizi od Sylos Labini i Zapperija:

«Model Sjedinjenih Država je model privatnih učilišta zasnovan na jako visokim upisninama, koje su praćene stipendijama i olakšanim posudbama za dobre studente slabijeg ekonomskog stanja. No baš u ovom času taj model je u velikim poteškoćama zbog ekonomske krize, kako to opisuje Andrew Delbanco. Univerziteti se oslanjaju financijski na ogromne donacije, koje se zatim investiraju na burzi, ali s skorašnjim urušavanjem tržišta fondovi, koji im stoje na raspolaganju, drastično su smanjeni, a isto tako smanjene su i stipendije. Posljenjih godina jako su umanjene i federalni

najvećem broju slučajeva radi se o advokatima. To bi moralo dati povoda da se ozbiljno porazmisli o historijsko – kulturnom porijeklu talijanske političke klase, a isto toliko o njihovom jedinom, kako se vidi, nesumnjivom umijeću, onom govorenja.

³⁸ «*Studentski val. Prava mora za francusku vladu*» to je naslov kojeg je objavila *L'Unità* od 17/10/2010 o studentskim protestima protiv novog nacrtu zakona, koji ih pogađa. «*Godine 2006 sami studenti uništili su političku budućnost Dominique de Villepin-a nametnuvši mu povlačenje Ugovora o prvom zaposlenju*» a 1986 «*Jacques Chirac je morao povući takozvani zakon Devaquet o Univerzitetu (...). Godine 1994 Eduard Balladur morao je povući Ugovor o profesionalnom uklapanju, nakon pritiska što su ih naulicama i trgovima izveli studenti...*» I sad se Sarkozy mora dovijati da «*izbjegne da (...) se dođe do napetosti koju ne bi ublažio ni prekid nastave zbog raspusta*» (sic. Vidi slučajnosti. I u Italiji zakon «Gelmini» je pušten na izglasavanja još za ljetnjih ferija -odmah nakon Ferragosta-, a dat na odobravanje Senatu uoči Božića).

³⁹ Radi se o 450 mjesta, koja su smanjena na 300 otprilike. Citat. Sylos-Labini i Zapperi, str.77. Ovih se godina nastojalo uništiti francusku CNRS. Citat diskusija u Polcaro i Martocchia.

⁴⁰ Nezadovoljstvo izazvano budžetskim rezovima i takozvanim «časnim posudbama», onim istim kakve se planiraju u Italiji, i još više zbog najavljenog povećanja univerzitetskih pristojbi, koje će bitei *trostruko* povećane.

⁴¹ Bevilacqua, cit..

fondovi namijenjeni stipendiranju (Pell Grants.) (...) Rezultat svega toga je da seomladina u nepovoljnijoj ekonomskoj situaciji susreće sa sve većim poteškoćama u pristupu višim stupnjevima znanja.»⁴²

Uz ove vrlo aktualne primjedbe moramo konstatirati da sistem u Sjedinjenim Državama nije nikad bio «cvijeće i ruže»: SAD su uvijek kupovale izvrsne istraživače u inostranstvu, jer im je to dozvoljavalo političko-ekonomska situacija (isto to su radili i sa sirovinama, zahvaljujući jakom dolaru), dok je ogroman dio građana Sjedinjenih Država živio u velikom i jako ukorijenjenom neznanju.

«Da stanje u ostalim zemljama naprednog kapitalizma uopće nije ružičasto pokazuje neuspješna i gotovo bankroterska bilanca, koja je takva skoro svugdje u odnosu na ciljeve, što su postavljeni u Lisabonu. U zemljama naprednog kapitalizma upravo je u toku smanjenje investicija u R&S (ricerca e sviluppo – istraživanje i razvoj- prim. prev.) i unutar njih ka i pomicanje sredstava prema ⁴³onim proizvodnjama koje se smjesta mogu primjeniti na tržištu i prema vojnoj proizvodnji. Podaci, koje smo prikupili, pokazuju da je 1995 u zemljama EU dio BDP za R&S bio općenito manji od 2% i da je on ostao zaustavljen i u SAD-u na razini oko 2,5%.». Kako smo već naglasili u prijašnjem našem radu⁴⁴u zemljama koje se sad javljaju na svjetskoj pozornici i u socijalističkim zemljama evolucija ima upravo obrnut smjer. U Aziji je u zadnje vrijeme apsolutno povećanje javne potrošnje investirano u R&S jako poraslo u posljednjim godinama, naročito u Indiji i u Kini: «nakon što je dvije godine eksploatirao ogromni «tehnološki doprinos» stranih investicija Peking se prije nekog vremena odlučio za promjenu smjera i donio odluku da u vlastitoj kući proizvodi inovacije (...) Godine 2010 Tokyo i Peking investirali su u aktivnost R&S gotovo istu količinu sredstava, to jest oko 142 milijarde dolara. A sljedeće godine (...) kineski trškovi za nauku i tehnologiju skočit će na 145 milijardi dolara, dok će se Japan zadovoljiti nemijenjanjem prijašnje razine.»⁴⁵

Ritualne analize o zaostalosti talijanskog kapitalizma ne vode računa o međunarodnom **napadu na znanje**. Veliko smanjenje investicija, koje se događa u Italiji je primjena u našem kontekstu recepata, koji se diktiraju transnacionalno u svim zemljama Trilaterale (u Evropi, SAD-u i u Japanu).

PROIZVODNE SNAGE I PROIZVODNI ODNOSI

Stoji činjenica da istinska bit kapitalističkog ekonomskog sistema ne leži u inovaciji niti u znanstveno-tehnološkoj kompetitivnosti. To je isključivo vizija, koju propagiraju sami kapitalisti i ne može se smatrati kao općenito važeća; upravo suprotno, taj opis vrijedi samo u vrloj razvojnoj fazi (znanstvenoj, a ne društvenoj) kapitalizma. U toj fazi kapitalisti se međusobno natječu uvođenjem novih tehnologija kako bi povećali proizvodnju i na kraju, kako bi zamijenili ljudski rad proizvodnim sredstvima. Danas se nalazimo u fazi kapitalističkog razvitka, koja je ovome potpuno suprotna: **iz svoje sadašnje krize hiperprodukcije kapitalizam se izvlači razarajući vlastite proizvodne snage** te povratkom na iskorištavanje živog rada – odnosno samih radnika, produžavanjem radnog vremena, snižavanjem nadnica i drugim sličnim mjerama, koje se mogu

⁴² Sylos Labini i Zapperi, cit., str.95-96.

⁴³ Polcaro i Martocchia, cit.. Zajcielo u Italiji «situacija je naročito ozbiljna zbog mediokritetske, premalo inovativne, prirode talijanskog kapitalizma. Oko 90% poduzeća u Italiji su porodična poduzeća i ne zapošljavaju ni 10 radnika. U toj situaciji privatni je sektor objektivno u nemogućnosti da vrši znanstvena istraživanja i da radi na inovacijama. Opća je tendencija da se profiti ne investiraju ponovo, već se ograničava na ono, što je moguće, radeći na povećanju familijarnog bogatstva». O strukturalnim specifičnim čepovima talijanskog konteksta upućujemo na diskusiju u Polcaro i Martocchia, cit..

⁴⁴ Polcaro i Martocchia, cit..

⁴⁵ L. Vinciguerra u Sole 24 Ore od 17/12/2010.

usporediti s prije spomenutim, kao što je delokalizacija - umjesto takozvanog *mrtvog rada* - to jest rada mašina i tehnologije.

Bevilacqua (cit.) potsjeća na «*stalan porast univerzitetske odnosno studentske populacije kroz zadnjih pola vijeka(...). Čemu se duguje jedna takva društvena i kulturna tendencija tako evidentna i tako ubrzana u posljednjim decenijima? Bez imalo sumnje ona je kćer «razvitka proizvodnih snaga», kazao bi Marx.*» Ali bi Marx kazao, da takav razvoj u sebi sadži neizbježnu kontradikciju, pa dakle i premise upravo za prevazilaženje nje same. I doista «*ima faza u kojima kapital mora razarati proizvodne snage, pa i one koje je sam iznjedrio. A ovo je jedna od takvih faza, ako je istina, kao mšto to jest, da upravo prolazimo kroz krizu hiperprodukcije roba i prevelike akumulacije kapitala.*»⁴⁶ Evo zašto je proizvodnja i reprodukcija nauke i znanja u zemljama razvijenog kapitalizma zasad na razne načine blokirana: **kriza univerziteta kao i istraživačkih ustanova, uz napad na svijet škola i svijet kulture, znaci su početka dezertifikacije mjesta formiranja i obrazovanja naprednih proizvodnih snaga.**

Nalazimo se u samoj «žiži» najklasičnije suprotnosti, na koju je ukazao Marx: suprotnosti između razvoja proizvodnih snaga (prepoznatljivoj u proširenju bazena visoko kvalificirane radne snage, realne i potencijalne) s jedne strane, te u nepostojanju odgovarajućih proizvodnih odnosa s druge strane. I upravo smo usred nasilnog pokušaja vladajućih klasa, da sebi zajamče privatno vlasništvo – uvijek sve *privatnije* i sve *ekskluzivnije* – čak i *monopolističko* – proizvodnje na najvišem nivou kpnw-howa i same intelektualne (re)produkcije, naređujući generalni **prestanak investiranja** u sva ona mjesta iz kojih znanje i spoznavanje «prijeti» da se raširi u društvu.⁴⁷

Samo naizgled područja kao bazična naučna istraživanja ili izvjesne umjetničke i kulturne aktivnosti ne dozvoljavaju – u marksističkom smislu – neposredno izvlačenje viška vrijednosti; protivno tome, izvjesna njihova *isplatljivost* postoji i u kapitalističkom kontekstu. U bazičnim naučnim istraživanjima ona je *odgođena*, ali i na tim mjestima postoji ciklus kapitalističke *reprodukcije*, koji se obnavlja i ubrzava zahvaljujući upravo naučno-tehnolškim inovacijama. I mjesta umjetničkih i kulturnih eksperimenata i istraživanja su također mjesta *reprodukcije* kapitalističkog ciklusa, a još uz to te aktivnosti dozvoljavaju i prihod, koji se ostvaruje smjesta (treba se sjetiti samo sektora spektakla, muzejskog i turističkog sektora te njihove ključne uloge za vrlo specifičnu ekonomiju, kakva je talijanska).

Dakle, daleko od toga da su navučeni na to, oba ova sektora jasno odražavaju prirodu krize kapitalističkog sistema. «*Mobilizacija koja je u toku ukazuje da je napad (...) jedinstven i da je orkestriran i upravljen na čitavu Evropu. (...) Radi se o kapitalističkoj krizi hiperprodukcije i hiperakumulacije. Korijen problema leži u osnovnoj kontradikciji sistema, između društvenog karaktera proizvodnje i kapitalističkog prisvajanja njezinih rezultata. (...) U zadnjem deceniju restrukturiranja obrazovanja u cijeloj Italiji i u ostatku Evrope u području dogovora zaključenih u Bolonji*⁴⁸ *predloženi su mnogi strateški ciljevi monopolističkog evropskog i talijanskog kapitala,*

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ono što se upravo događa je «*klasičan napad (u smislu što dolazi od već hegemonne klase), koji (...) kako se dobro vidi, prevazilazi granice škola i univerziteta i nadilazi nacionalne granice. Blokiranje investiranja je generalno i odnosi se na sva proizvodna mjesta, na mjesta reprodukcije i divulgacije znanja i spoznaja (...). Svi ti fenomeni govore nam o opadanju i o zalasku, a ne radi se ni o čemu drugom nego o opadanju društveno hegemonne klase, jer je vladajuća kultura svakog društva kultura njegove vladajuće klase. Kroz cijelu historijsku epohu svoje afirmacije buržoazija je kao klasa proizvodila ogromne količine kulture i znanja; ali sa vlastitim zalaskom i opadanjem ona sama ponižava i uništava čak i znanje.*» (Polcaro i Martocchia).

⁴⁸ «*Počevši od Bolonjskog procesa (1999) vodeće grupacije EU započeli su s procesom racionalizacije studenata univerziteta, nastojeći uniformirati na evropskom kontinentu procedure i načine vrednovanja, a sa strateškim ciljem koji će postati jasan tek kasnije: istrnuti univerzitet kao organizaciju od onog što spada u krug welfare-a, kako bi bila bačena u tržišnu arenu. Od tada su sve evidentnije napore reformatora zadnjih godina bili usmjereni da od univerziteta na Starom kontinentu naprave jednu New Public Company, to jest obično javno poduzeće, kojim će se upravljati po najstrožim kriterijima profita. Poduzeće kao i svako drugo u svijetu poduzeća*» (Bevilacqua, cit.).

kako bi se uvećala vrijednost njegove kompetitivnosti i njegovih prihoda putem smanjenja cijene radne snage, direktnom kontrolom usmjerenosti i rezultata znanstvenih istraživanja, povećanjem profita univerziteta pretvorenog u poduzeće i ideološkim manipuliranjem akademskih nastavnika i studenata.»⁴⁹

Zbog toga ne moraju iznenađivati riječi ministra Sacconija, koji je za vrijeme jednog kontradiktornog razgovora na Radio Uno dozvolio, da mu iz usta pobjegnu riječi, kako je potrebno prevrednovati «*manuelni rad, tehničko i profesionalno obrazovanje, izbjegavajući upisivanje u gimnaziju samo iz razloga socijalnog ranga*». Sacconi je definirao «*rastrješanim i lošim učiteljima*» takve učitelje, koji navode učenike i studente da stiču «*znanja i vještine, koje tržište rada ne treba*⁵⁰». Koreći takve «učitelje» Sacconi poziva na odgovornost i generaciju roditelja, koji su shvatili obrazovanje kao priliku za društvenu promociju.

Značenje Sacconijevih riječi je daleko radikalnije od onog što se nazire kroz ovo nekoliko rečenica. Sasvim je nova činjenica da je fenomen, koji se smatrao paradoksalnim i specifičnim za kapitalizam u ovim krajevima, za koji su u privatnom sektoru za isto radno mjesto bili preferibilni «*kratki*⁵¹» *curriculumi vitae*, postao praksa i opće prihvaćeno shvaćanje, na koje se često nailazi i u inozemnim kontekstima. I eto nas opet na *autodestrukciji* proizvodnih snaga nastalih u jedrima baš te kapitalističke ekonomije i to one «napredne»! «*Jedna sveska OSCE iz 1996 sugerirala je da se postepeno snizi kvaliteta škola i univerziteta, ali bez umanjivanja upisnih kvota, kako ne bi došlo do reakcije: "To treba činiti prvo u jednoj, a zatim u nekoj drugoj školskoj ustanovi, ali takvoj koja se me malazi blizu one prve, kako se ne bi dalo povoda za opće negodovanje."*»⁵²

U Italiji se danas ta suprotnost javlja tako očito kao nikada ranije. Godine 1968 nalazili smo se još uvijek u ekspanzivnoj fazi kapitalističkog razvoja i zahtjev za ekstenzijom (čitaj: demokratizacijom) prava na znanje mogao je biti prihvaćen, nakon početnog sukoba («*hoćemo sve*»). Tako su široki sektori podređenih klasa stanovništva dobili pristup višem obrazovanju, dok je cijela jedna

«Treba uočiti međunarodni kontekst ovih politika, u kojem je Evropska Unija moguće uvrštavanje ove vrste usluga stavila na popis onih, koje je otvorila globalnim tržištima GATS ili AGCS-a (Generalnog Akorda (dogovora) o Trgovini i Uslugama -Commercio e Servizi-), traktata potpisanog 1994 u okviru stvaranja WTO, odnosno Svjetske Trgovinske Organizacije, postupajući po želji lobbyja poduzetnika, koji vide u javnim servisima, a u njih ubrajaju i obrazovanje, isključivo povoljnu priliku za osvajanje još jednog investicionog područja, u čiju su isplatljivost sigurni, jer se radi o zadovoljavanju fundamentalnih potreba. Međunarodni pregovori za postupno ostvarivanje izbog toga neopozivo AGCS- a, odnosno GATS-a (...), vođeni su u tajnosti za zemlje Evropske Unije, od strane Evropske Komisije (...). Ireverzibilno uvrštavanje univerziteta u popis usluga otvorenih od strane EU za međunarodnu tržišnu arenu u okviru AGC- a, koje su već ranije zahtijevali i SAD i EU, značit će potpuno izjednačivanje javnih i privatnih univerziteta kako u pravnom tretmanu tako i u javnim subvencijama.

Evropska Komisija se već obavezala, za sve zemlje koje su članice EU, da neće biti novih restrikcija za ulazak privatnika na tržište na svim razinama obrazovanja, niti da će biti restrikcija s obzirom na mobilnost osoblja. Isto tako doći će do kreditacije cijena obrazovanja, što treba da potakne mobilnost studenata ,te je je s tom namjerom kreditiranje uneseno i u Bolojsku deklaraciju 1999 godine, u cilju "povećanja međunarodne kompetitivnosti evropskog sistema višeg obrazovanja". Godine 2.000 jedan je predstavnik UE u WTO izjavio da su "obrazovanje i zdravlje zreli za liberalizaciju", a 2003 u Evropskoj Komisiji za područje obrazovanja Gospođa Reding kazala je kako evropske univerzitete treba "učiniti konkurentnim na svjetskom tržištu nastave i predavanja znanja".

U tom je kontekstu Univerzitet u Montpellieru II, sada ovisan, kao i mnoge druge francuske akademske ustanove, od jedne privatne fondacije, dao izjavu, da pripada pod zonu AGCS, kako bi na to pitanje privukao pažnju javnosti» (Ascoli, cit.).

⁴⁹ KNE (Grčka komunistička omladina), *Pozdrav talijanskim studentima u borbi*, 20/12/2010 -

http://demosweb.xoom.it/virgiliowizard/sites/default/files/sp_wizard/docs/saluto%20kne%202010.pdf.

⁵⁰ Sacconi. «*Nezaposlenost mladih? Između njenih uzroka i loših roditelja*» u *Repubblica* od 27/12/2010 -

http://www.repubblica.it/economia/2010/12/27/news/sacconi_e_giovani-10622023/?ref=HREC1-7.

⁵¹ Onaj tko šalje molbe za uzimanje u radni odnos mora «odmjeravati» vlastiti curriculum i to ne u smislu nabiranja vlastitih sposobnosti, znanja i iskustava, već suprotno tome, najčešće se mora pozabaviti ispuštanjem i preskakanjem raznih znanja, habilitacija i akademski postignutih titula, koji na se za taj posao «ne traže».

⁵² Ascoli, cit..

generacija postala klasom *upravljača* – čak i i nagrđujući sama sebe u procesu asimilacije⁵³ u vladajući proizvodni sistem, ali je ipak u njega ušla.

Godine 1977 dogodilo se nešto sasvim drugo, kad je usklik «hoćemo nemoguće» značio ustvari odustajanje i prepuštanje (auto)destruktivnom nihilizmu. Bilo je još konfliktnih epizoda u posljednjih trideset godina, čiji su protagonisti bili pojedini sektori znanja: prelazeći s jedne na drugu epizodu *ofanziva* se preokrenula naglavce i postala *defanziva*⁵⁴. U centru tog procesa bio je pokret Pantera, u kojem je sudjelovao i pisac ovih redova. Tada se osporavala *autonomija* univerziteta, koju je uveo Ruberti, jer je ta mjera otvarala put ka privatizacijama sistema i ka njegovoj parcijalizaciji za tehnokratsku upotrebu i upotrebu i u tehnokratske svrhe. Analiza se pokazala ispravnom: nakon malog broja godina jedan Berlinguer (ministar obrazovaja u Prodijevoj vladi, brat čuvenog sekretara PCI, *prim.prev.*) i Bolonjska Povelja naredili su prilagođavanje talijanskog obrazovnog sistema evropskom diktatu: parcijalizirati da bi se privatiziralo. Ali ne bismo tada mogli ni u snu pomisliti, u vrijeme pokreta Pantera, da će uskoro biti proklamirana *sic et simpliciter* **socijalna beskorisnost** naših studija, kako se to danas čini⁵⁵.

Sve do prije par godina, iako su snižavala razinu, mjesta obrazovanja i profesionalnog formiranja su se umnažala. Činilo se da prisustvujemo preradi, doduše tehnokratskoj, degenerativnoj i takvoj koja zaslužuje osporavanje, cijelog sistema, ali ne i njegovom skućavanju. Sve se orilo od demagoškog zbornog pjevanja o «društvu znanja», s neprekidnim inovacijama i permanentnim obrazovanjem: «idite i radite, postizite jedan master za drugim, jedan **stage** za drugim, vidjet ćete kako će vam se to ne kraju isplatiti.»

E pa danas vidimo, kako se isplatilo! Godine 2011 socijalno značenje konflikta je pred očima svih: samo na univerzitetima govori se o 50.000 znanstvenih istraživača, koji su u porekarnom radnom odnosu zaposleni na fakultetima, o stotinama hiljada studenata i o kojem milijonu mladih diplomaca, koji su bez posla ili žive od pod-zaposlenja i koji bi željeli naći ubuduće bilo kakvo zaposlenje na području znanja ili znanosti, ali su svjesni, da je uz danšnje premise, to potpuno nemoguće. A uz sve njih treba još uračunati one ne-više mlade, koji su također stekli diplome, i koji su također nezaposleni ili pod-zaposleni, od kojih je jedan značajan dio ostao kružiti oko znastvenih djelatnosti, obrazovanja i kulture i koji su sve frustriraniji, jer ne uspijevaju da dadu nikakvu vrijednost godinama učenja i rada na vlastitom polju djelatnosti i na području vlastite specijalizacije. Jedan priličan broj njih je emigrirao, a mnogi od njih se nikad više neće vratiti.⁵⁶ Prekarni radnici u javnom obrazovnom sistemu srednjih škola (njih 150 .000 koji svaki dan mogu izgubiti posao) okupirali su više puta državne urede za obrazovanje i škole i ima ih, koji su se čak upustili u štrajk glađu.

⁵³ Misli se na profesionalne karijere bivših pripadnika organizacije Lotta Continua (*Permanentna borba*).

⁵⁴ «*Za vrijeme sedamdesetih godina borba se vodila oko neophodnosti otvaranja i uspostavljanjem kao općeg prava, prava na studiranje, u smislu ofanzive onih društvenih klasa, koje su dotada bile isključene iz akademskog obrazovanja, a od osamdesetih godine bitke u svijetu škole, univerziteta i znanstvenog istraživanja kao i na području kulture uopće pretvorile su se u defanzivne sukobe, tako da su čak bile izložene dobro poznatoj, iako paradoksalnoj, kritici zbog konzervativizma, na koji se pozivala suprotna strana svaki put, kad bi bile u pripremi destruktivne reforme u odnosu na socijalni status i na pravo: bilo na obrazovanje, bilo na socijalno osiguranje, sve do prava na rad.*» (Polcaro i Martocchia)

⁵⁵ Ponovo se treba vratiti na izjave Sacconija, o kojima je već prije bilo riječi, pa i na one, koje se pripisuju Berlusconi, koji je tokom jedne javne konferencije izjavio: «*Zašto bismo morali plaćati nekog znatstvenog radnika, kad izrađujemo najbolje cipele na svijetu?*» (cit.F. Sylos Labini Labini:

<http://www.ilfattoquotidiano.it/2010/10/20/perche-dovremmo-pagare-uno-scientziato/72702/>).

⁵⁶ Italija 2011 ne samo da nije «zemlja za mlade», već nije ni «zemlja za one koji postizu doktorat znanosti»: to je naslov jednog zanimljivog članka, punog odataka, u *Repubblica online*, od 10 novembra 2010, kojeg je potpisao M. Massimo.

Njihovoj frustraciji treba priznati društveni pa i politički dignitet: njihove sudbine ne mogu biti jednostavno odbačene kao epizode akademskeog «peha» ili individualnog pomanjkanja sreće. Radi se o pravoj pravcatoj *masi* ljudi, koju većinom čine pripadnici srednjeg sloja, a on je u opadanju i na zalasku: katkad se radi o dijelovima intelektualne buržoazije, i onima, koji su se bavili pružanjem usluga, a koji se sada socijalno «stropošavaju», no najčešće je riječ o sinovima onog dijela proletarijata, koji se za vrijeme ekonomskog *booma* (*procvata prim. prev.*) preselio u gradove, našao «pristojno zaposlenje» i zajamčio sebi vrlo prihvatljivu razinu kako stručnog formiranja tako i obrazovanja. Prethodna generacija, generacija djedova i baka, bila je još generacija seljaka – zadnja generacija nekadašnje seljačke Italije, za koju smo samo još prije nekoliko godina mislili, da je zauvijek arhivirana i da se s njom susretati samo na starim fotografijama.

Ta masa mladih i ne-više–mladih životari u neugodnoj egzistenciji prekarnosti, koja je još uvijek povjerena pomoći, što im je pružaju roditelji (te ih zato ih nazivaju *dečkovima*): a ti su roditelji katkad bili prva generacija, koja je sebi mogla priuštiti kupovanje stana u gradu, a sad moraju plaćati rate za stan vlastite djece, ili pak, ako su potjecali iz redova posjednika, uspjeli su kupiti stan i automobil svojoj djeci, koja danas više nisu u mogućnosti da izdržavaju te stvari...

Kako nazvati tu masu (bivših) mladih koji nisu autosuficijentni, ako ne *intelektualirijat*?

Termin proletri im ne odgovara, bilo zato što su još uvijek nasljednici nekog sitnog vlasništva (iako i ono nestaje u nedostatku prihoda), bilo zato što imaju sve druge brige osim one za *prole* (*od latinskog proles - za djecu*, potomstvo *prim. prev.*). Ta masa ljudi ne rađa djecu ili ako ih rađa, rađa ih u neznatnom broju i to u vrlo kasnoj životnoj dobi zbog prekarnog ambijentalnog i socijalnog konteksta, koji je navodi da odgodi rađanje djece sve dok ne dođe **dugo očekivani Godot**: a tipično je da taj Godot često znači prevazilaženje biološke dobne granice neophodne za to, i eto demografskog opadanja i to u vertikalnom smislu, koje bi bilo upravo strmoglavljivanje, da nekakav «liječ za to» ne dolazi od strane stranih radnika.

Šta dakle posjeduje s izvjesnom sigurnošću ta masa, osim obrazovanja i stručnog formiranja, koje joj je predala prethodna generacija? Zato je nazivamo: *intelektualirijat*. Oni ne posjeduju sredstava za proizvodnju, već znanje i obrazovanje – jer su ga dobili u sistemu javnog obrazovanja, školskog i akademskog, a taj intelektualirijat rizikuje, da ne preživi, jer neće donijeti na svijet sljedeću generaciju, zbog porodične dekadencije, budući da su vlastiti roditelji današnjem *intelektualirijatu* dali formativni stimulans za više obrazovanje i za, prema tome, bolju socijalnu poziciju no što je danas mogu ostvariti oni sami. Stoga će **generacija naših roditelja ostati prva i jedina generacija, koja je mogla postići društveni napredak putem obrazovanja**: socijalna mobilnost, umjesto da se poboljšava, danas je potpuno osujećena⁵⁷.

Dakle, zbog same svoje prirode *intelektualirijat*, koji se danas nalazi pod svjetlima pozornice, imat će vrlo kratku egzistenciju, jer mu je sudbina da nestane s prvom smjenom generacija. I doista, čak i ako bude imao potomstva, ono neće imati ni prava pa ni motivacija, da masovno pristupa višim razinama obrazovanja, kako su to činili njihovi očevi, pa će tako kulturno izumrijeti kao klasa (nakon što odbije da plati, po ne znam koji put, ratu kredita za studiranje, vratit će se tamo, gdje je

⁵⁷ Tako danas, uz nos masovnom univerzitetu: «najbolje pozicioniranje diplomiranih stručnjaka na tržištu rada ovisi o činjenici što (...) potječu iz bogatijih porodica u odnosu na one, koji nemaju fakultetskih diploma, te, budući da kao imućniji imaju prihode, koji ne ovise o njihovom osobnom radu, raspolazu s većom mogućnošću pregovaranja i iznalaženja povoljnijih radnih ugovora. Smanjenje javnog financiranja, koje prisiljava Akademске institucije da povcaju visinu upisnina, mora izazvati dvostruki negativni učinak. U prvom redu povećanje taksi jako otežava socijalnu mobilnost, zbog toga, jer će daleko manji broj mladih moći platiti univerzitetске pristojbe. Na drugom mjestu, ta će mjera postati nužnom u slučaju, kad smanjenje javnog financiranja ne bude kompenzirano privatnim financiranjem. A to će se dogoditi u najvećem broju Akademskih ustanova na jugu zemlje, s posljedicom, da će nedovoljno financiranje univerzitetškog sistema najteže pogoditi mlade s juga zemlje. U suštini ta mjera još gore utječe na (već jako slabu) društvenu mobilnost Italije i objektivno je distribuirana na takav način, da će najviše naštetiti jugu zemlje. To je mjera koja ne samo što ne ide u prilog znanstvenih istraživanja i samih istraživača, već će se najteže odraziti na izvrsnim studentima sa slabim prihodima.» (G. Forges Davanzati 2010.)

nekad bio, i ponovo postati *proletarijat*); a ukoliko neće imati prava ni motivacija, biološki će se ugasiti.

PERSPEKTIVE?

Centralno mjesto makro-ekonomske i klasne analize, kako bi se shvatio napad na znanje, nipošto ne treba izbjegavati. Nažalost, postoje čvrste pozicije utvrđivanja vlastitog stava, čak od strane komentatora te pojave iz redova marksista, na mišljenjima, koja krtiku kapitalizma prevode na naivnu i proizvoljnu kritiku samih znanosti i znanja, koja se dobijaju u kapitalističkom društvu, u prvom redu na kritiku, koja⁵⁸ je usmjerena na znanstveni rad i na njegove spoznaje. To je u biti ludistički stav, prije zaostao i nakaradan, nego romantičan, i u svakom slučaju nimalo antagonističan u odnosu na kulturne tendencije dominantne u kapitalizmu, koje su uvijek nihilističke, bilo kad akritički slave i uzdižu u nebesa «tehnološki znanosti» bilo kad uzimaju oblik duhovnosti *newage*, ili religijske koncepcije ili su, općenito, iracionalne. Jedna česta varijanta tog stava je neumjesno hvaljenje *pada razvoja i rasta* (tzv. *decrescita, prim. prev.*), kao da unazađivanje razvoja nije upravo ono, što kapitalizam čini i to ovdje i sada.

Po mišljenju pisca ovih redova uvijek su dobro došle inicijative, koje mogu poslužiti za održavanje živosti i konsolidiranje mobilizacije oko svih ovih tematika, proširujući i produbljujući istovremeno analizu strukturalnog procesa kao i njegovu kritiku. Pozitivna je činjenica nedavno formiranje komiteta ***Zemlja bez znanosti, mladi bez budućnosti*** u okviru USB (Unione Sindacale di Base) i moramo se nadati da će analiza, koja je skicirana u konstitutivnom dokumentu (a prvenstveno je koncentrirana na pitanje *privatizacije* znanja) biti proširena i produbljena s obzirom na inicijalnu poruku naslova. Još uvijek na sindikalnom frontu zanimljiv je i prijedlog, kojeg podržavaju FLC-CGIL (Federazione Lavoratori della Conoscenza u sindikatima ljevice, *prim. prev.*) da se sazove velika konferencija («Generalni staleži znanosti») koja bi se imala suočiti sa cijelim širokim sektorom problema, koji su na tapetu; bilo bi poželjno da jedna takva diskusija ne izbjegava neophodnu radikalnu kritiku procesa, koji su u toku na globalnoj razini, a koje po našem mišljenju, predvodi Evropska Unija.

Isto tako pravilan je prijedlog prikupljanja potpisa za Referendum opoziva «zakona Gelmini», pod uvjetom da komiteti za referendum nastaju samostalno, kao izraz instanci samog pokreta – odnosno direktno zainteresiranih: studenata, znanstvenih istraživača, prekarno zaposlenih istraživača i univerzitetskih nastavnika – izbjegavajući svaku vrstu političkog «tutorstva» od strane aktivista, koji su nekiput bili protagonisti prijašnjih pokreta, a sad više nisu u stanju interpretirati aktualnu fazu. Putem stvaranja komiteta za referendum pokret opozicije «reformi» bio bi prisiljen ne samo da za sebi stvori organizacionu i direktivnu strukturu, koja bi mu garantirala kontinuitet – prevladavajući na taj način ono isprzno i svaštarsko okupljanje, koje je ubilo sve prethodne studentske pokrete – i koje bi moglo produbiti diskusije i analize o tome u kontekstu ovog novog napada na pravo na znanje, koji je u Italiji i u svim zemljama razvijenog kapitalizma dobio dimenzije bez presedana.

«Daleko smo od toga da budemo post-industrijsko društvo, zasnovano na znanju, za koje je toliko literature u godinama new economy nastojalo da nas uvjeri, kako je glavni imput znanje. Popratna pojava svega toga – nimalo beznačajna – jeste nastavak bacanja težšta na kompetitivnost naših proizvoda putem deflacije nadnica, postignute čak i diskvalificiranjem akademskog titula (...), što predstavlja u najmanju ruku kratkovidnu opciju, iz vrlo banalnog razloga, što je visoka kvaliteta

⁵⁸ «U aktualnoj krizi, koja je dobila strukturalne karakteristike univerzalno prepoznate, talijanski izbor, i ne samo on, jeste da se cilja na kresanje cijene rada radije no da se to čini s investicijama i razvojem. Nije to neka apsolutna novost, budući da politike, koje traju već dvadeset godina sve do jedne idu u tom pravcu, ali danas prisustvujemo zaokruženju tog projekta reformom škola i Univerziteta, uz stalno osiromašanje sredstava usmjerenih na znanstveni rad javnih ustanova, što će sve naš sistem obrazovanja i znanstvenog istraživanja dovesti do potpune destrukturalizacije» (potpun tekst na: [http://usb.it/index.php?id=1132&tx_ttnews\[tt_news\]=26779&cHash=915fbd71e1](http://usb.it/index.php?id=1132&tx_ttnews[tt_news]=26779&cHash=915fbd71e1)).

rada suštinski preduvjet za ekonomski rast i ponovno postizanje međunarodne kompetitivnosti naših proizvoda. No nismo pred nečim novim u historijatu našeg kapitalizma, kojem, kako je već pisao Arturo Labriola, početkom dvadesetog stoljeća "nije toliko stalo da ima dobre radnike, koliko da radnici budu dobri".»⁵⁹

⁵⁹ G. Forges Davanzati, 2009. cit..